

Rozdział I. Miejsce ochrony praw autorskich i pokrewnych w prawie Unii Europejskiej

§ 1. Pojęcie i natura praw autorskich i pokrewnych

I. Pojęcie i teorie prawa autorskiego

1. *Teoria prawa natury i teoria utilitarna*

Pojęcie prawa autorskiego używane jest na określenie zespołu norm prawnych regulujących „stosunki społeczne powstające w związku z dokonaniem dzieła o charakterze twórczym”¹. Pojęcie to rozumiane jest szeroko i obejmuje swoim zakresem również prawa pokrewne. Przepisy dotyczące prawa autorskiego nie stanowią odrębnej gałęzi prawa. Nie są również w całości częścią jednej gałęzi prawa. Jak wskazuje S. Grzybowski², powodem wyodrębnienia tych przepisów z całego porządku prawnego jest ich „aktualność dla stosunków zjawiających się z powstaniem dzieła, nie ma tu zaś żadnego znaczenia, według jakiej metody regulowania prawnego zostały one zbudowane i do jakiej gałęzi prawa należałoby je poza tym zaliczyć”. W związku z tym, zdaniem S. Grzybowskiego, „poszczególne przepisy prawa autorskiego mają w konsekwencji charakter przepisów prawa cywilnego i administracyjnego, finansowego, karnego, proceduralnego, międzynarodowego prywatnego itd.”

W drugim znaczeniu pojęcie to, używane również w liczbie mnogiej, stosowane jest dla określenia ogółu cywilnych praw podmiotowych, przysługujących autorowi dzieła, na które mogą składać się, w zależności od systemu prawnego, zarówno prawa osobiste, jak i majątkowe.

Celem regulacji z zakresu prawa autorskiego jest z jednej strony wspieranie rozwoju kultury i wytworów intelektu, po to by mogło z nich korzystać całe spo-

---

¹ S. Grzybowski, [w:] J. Barta (red.), System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie, Warszawa 2007, s. 5.

² S. Grzybowski, [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1973, s. 68 oraz *tenże*, [w:] J. Barta (red.), System..., *op. cit.*, s. 5.

łączeństwo, z drugiej zaś strony ochrona interesów twórców i zapewnienie im należytego wynagrodzenia³. W zależności od systemu prawa – tradycji kontynentalnej lub *common law* – jeden z tych aspektów jest przeważający. Kraje tradycji *common law* większą wagę przywiązują do ochrony interesów społeczeństwa jako takiego, podczas gdy kraje o tradycji cywilistycznej w większym stopniu zainteresowane są ochroną twórcy i jego dzieła⁴. Tak np. zdaniem *M. Barczewskiego*⁵ w odniesieniu do tradycji kontynentalnej „prawa autorskie i związane z nimi prawa pokrewne stanowią komponent norm chroniących dobra niematerialne o charakterze intelektualnym (...). Prawa autorskie można określić jako ogół uprawnień zapewniających twórcom ochronę ich interesów osobistych i majątkowych wynikających z faktu stworzenia określonego dzieła (utworu). W konsekwencji francuskie określenie *droit d'auteur* (prawa autora) czy niemieckie *Urheberrecht*⁶ lepiej odzwierciedlają osobisty charakter tych uprawnień niż bezosobowe i nieprecyzyjne angielskie określenie *copyright*, które oznacza przede wszystkim prawo autora do wyrażenia zgody lub jej odmowy na powielanie lub używanie dzieła”.

W zależności od tradycji kontynentalnej lub *common law* różne są też wy-mogi dotyczące przedmiotu ochrony prawa autorskiego. Różnice te wynikają z odmiennych teorii kształtujących system prawa autorskiego w poszczególnych jurysdykcjach. W doktrynie przyjmuje się (np. *P. Goldstein, B. Hugenholtz*⁷, *S.M. Steward*⁸), że najważniejsze z nich to teoria prawa naturalnego (tradycja kontynentalnego prawa autorskiego) oraz teoria utylitarna (kraje *common law*). *L. Zemer*⁹ dzieli natomiast teorie kształtujące system prawa autorskiego na teorię utylitarną i teorię niemającą charakteru utylitarnego, tj. w szczególności teorię prawa naturalnego, teorię wkładu twórczego, teorię bezpodstawnego wzbogacenia, teorię sprawiedliwości dystrybucyjnej, teorie libertariańskie oraz teorie demokratyczne.

---

³ *R.A. Rosenbloum*, The Rental Rights Directive: A Step in the Right and Wrong Directions, 15 *Loy. L.A. Ent. L.J.* 1995, s. 550–551 z literaturą tam cytowaną.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Por. *M. Barczewski*, Traktatowa ochrona praw autorskich i praw pokrewnych, Warszawa 2007, s. 17 i 18.

⁶ Szerzej na ten temat *S. Nerisson*, Ownership of Copyright and Investment Protection Rights in Teams and Networks: Need for New Rules?, [w:] *J. Rosen* (red.), Individualism and Collectiveness in Intellectual Property Law, Cheltenham 2012, s. 129.

⁷ Por. *P. Goldstein, B. Hugenholtz*, International Copyright. Principles, Law and Practice, Oxford 2010, s. 6. Szczegółowy przegląd teorii prawa autorskiego przedstawia *L. Zemer*, The Idea of Authorship in Copyright, Ashgate, Aldershot, 2007, s. 8 i n.

⁸ *S.M. Steward*, International Copyright and Neighbouring Rights, Butterworths, London 1983, s. 22.

⁹ *L. Zemer*, The Idea of Authorship..., *op. cit.*, s. 8 i n.

Teoria prawa naturalnego uznaje, że autorowi przysługuje dane mu przez naturę, wynikające z samego faktu stworzenia dzieła, skuteczne *erga omnes*, prawo do rezultatów swojego wysiłku twórczego¹⁰. Dzieło posiadające cechy osobowości autora jest *de facto* przedłużeniem tej osobowości. Teoria użyteczna z kolei przyznaje ochronę prawom autorskim i pokrewnym w celu stymulacji innowacji i rozwoju społecznego poprzez kreatywność. W związku z tym stara się zapewnić równowagę w ochronie ekonomicznych interesów twórcy i interesów społeczeństwa¹¹. *L. Zemer*¹² początków teorii użytecznej poszukuje w angielskim *Statute of Anne* z 1710 r.¹³. Dalej w historii teoria użyteczna znajduje swoje odzwierciedlenie w szczególności w postanowieniach Konstytucji Stanów Zjednoczonych, zgodnie z którą prawo autorskie powinno być rozumiane jako „środek propagowania Postępu Nauki i Potrzebnych Sztuk”¹⁴.

2. Koncepcja monistyczna i dualistyczna

Model prawa autorskiego jako ogółu praw przysługujących autorowi utworu został ukształtowany przez dwie koncepcje – monistyczną i dualistyczną, wywodzące się ze wspomnianych teorii prawa naturalnego i teorii użytecznej. Teoria monistyczna, przyjęta głównie w Niemczech i Austrii, powstała na gruncie przyznania dziełu ochrony prawnautorskiej z uwagi na jego zakorzenienie we właściwościach osobowości autora¹⁵. Takie stanowisko zajmował m.in. *I. Kant*¹⁶, *P. Allfeld*¹⁷ oraz *O. van Gierke*¹⁸. Według monistów materialny substrat dzieła miał wtórne znaczenie i nie wchodził w zakres prawnautorskiej ochrony utworu. Uznanie prawa autorskiego za prawo osobiste nie oznacza jednak, że moniści nie uważali, że ochroną prawnautorską nie są objęte autorskie prawa majątkowe. Wręcz przeciwnie, jak zwraca uwagę m.in. *J. Banasiuk*¹⁹, ich zdaniem, prawa osobiste i majątkowe „pozostają ze sobą w ścisłym związku” i dlatego razem

---

¹⁰ Szerzej na temat współczesnych teorii prawa autorskiego zob. *A.M. Niżankowska*, *Prawo do integralności utworu*, Warszawa 2007, s. 44 i n.

¹¹ Por. *L. Zemer*, *The Idea of Authorship...*, *op. cit.*, s. 8 i n.

¹² *Ibidem*, s. 9.

¹³ *An Act for the Encouragement of Learning*, 8 Anne c. 19 (1710).

¹⁴ Por. *P. Goldstein*, *B. Hugenholtz*, *International Copyright...*, *op. cit.*, s. 6.

¹⁵ Szerzej na ten temat *J. Banasiuk*, *Współtwórczość i jej skutki w prawie autorskim*, Warszawa 2012, s. 3 i n. wraz z piśmiennictwem tam cytowanym oraz *L. Zemer*, *Moral Rights: Limited Edition*, Boston University Law Review, 2011, vol. 91, s. 1523.

¹⁶ Szerzej na ten temat zob. *K. Treiger Bam-Am*, *Kant on Copyright: Right of Transformative Authorship*, 25 *Cordozo Arts & Ent. L.J.* 1059 1062 (2008).

¹⁷ Szerzej na ten temat np. *M.T. Sundara Rajan*, *Moral Rights: Principles, Practice and New Technology*, Oxford 2011, s. 77 i n.

¹⁸ *O. van Gierke*, *Deutsches Privatrecht*. T. III, Duncker & Humblot, Lipsk 1898.

¹⁹ *J. Banasiuk*, *Współtwórczość i jej skutki...*, *op. cit.*, s. 4. wraz z piśmiennictwem tam cytowanym.

składają się na prawo autorskie (tzw. *Baumtheorie* E. Ulmer²⁰). We współczesnej doktrynie prawa autorskiego²¹ wskazuje się model monistyczny ochrony praw autorskich jako korzystniejszy, w szczególności ze względu na silniejszą w tym modelu ochronę sfery duchowej autora.

Teoria dualistyczna została stworzona w oparciu o pracę J. Kohlera „Das Autorrecht eine zivilistische Abhandlung”²², w której autor ten uznał, że prawo autorskie w zasadzie jest prawem o charakterze majątkowym, natomiast prawa osobiste przysługujące twórcy istnieją niezależnie od prawa majątkowego i w związku z tym nie wchodzą w zakres pojęcia prawa autorskiego. W klasycznej teorii dualistycznej, która uległa ewolucji od czasu publikacji pracy J. Kohlera, prawo autorskie składa się więc z dwóch niezależnych od siebie wiązek praw – autorskich praw osobistych, chroniących nierozzerwalną więź twórcy z utworem, oraz autorskich praw majątkowych, chroniących wyłączone prawo twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim. Ze względu na ich specyfikę przewiduje się zróżnicowane środki ochrony obu tych rodzajów uprawnień. Teoria dualistyczna właściwa jest m.in. dla Polski²³ oraz Francji, Hiszpanii, Włoch i Japonii²⁴.

W prawie anglosaskim obowiązuje tzw. odwrócona teoria monistyczna, w której większą wagę, w przeciwieństwie do powyższych dwóch teorii, przykłada się do dzieła niż do jego twórcy. Zwraca się uwagę, że więź twórcy z utworem ulega zerwaniu z chwilą jego rozpowszechnienia, a mimo to dalej podlega ono ochronie na gruncie prawa autorskiego. Odwrócona teoria monistyczna jako nadrzędny komponent prawa autorskiego wskazuje więc autorskie prawa majątkowe (*copyright*), podczas gdy prawa osobiste twórcy pozostają poza jego zakresem. Ochrony autorskich praw osobistych można natomiast dochodzić w ograniczony sposób na podstawie ogólnych przepisów prawa²⁵.

Wpływ powyższych teorii na regulacje prawa autorskiego na poziomie międzynarodowym i na poziomie UE jest bardzo istotny. W konwencjach między-

²⁰ E. Ulmer, *Urheber- und Verlagsrecht*, Göttingen–Heidelberg 1960.

²¹ Por. E. Traple, [w:] J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego*. Tom 13. Prawo autorskie, Warszawa 2003, s. 119.

²² J. Kohler, *Das Autorrecht, eine zivilistische Abhandlung*, Jena 1880.

²³ Taki pogląd wyraża m.in. E. Traple, [w:] J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego...*, *op. cit.*, s. 119; T. Grzeszak, *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, PPH 1994, Nr 5, s. 2–3. M. Poźniak-Niedzielska nie przesądza natomiast tego charakteru, wskazując, że trudno jest *de lege lata* rozstrzygnąć spór między kierunkiem monistycznym i dualistycznym na gruncie polskiej ustawy z 1994 r.; M. Poźniak-Niedzielska, [w:] M. Poźniak-Niedzielska, J. Szczęotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Bydgoszcz–Warszawa–Lublin 2007, s. 49.

²⁴ H. Saito, S. Isa, *General Introduction*, [w:] P. Ganeva, Ch. Heath, H. Saito (red.), *Japanese Copyright Law: Writings in Honour of Gerhard Schricker*, The Hague 2005, s. 12.

²⁵ Por. T. Joffrain, *Deriving a (Moral) Right for Creators*, *Texas International Law Journal* 2001, vol. 36, s. 757; M. Jankowska, *Autor i prawo do autorstwa*, LEX 2011, s. 32 i n. wraz z piśmiennictwem tam cytowanym.

narodowych zakres ochrony dzieła i twórcy uregulowany jest niejednolicie. Niektóre z nich obejmują ochroną autorskie prawa osobiste – jak np. Konwencja berneńska (w art. 6 bis), podczas gdy inne wyraźnie wyłączają te prawa z zakresu swojej ochrony, np. Porozumienie TRIPS (art. 4 lit. b). Z kolei Komunikat Komisji *Follow-up to the Green Paper*²⁶ z 1991 r. nawiązuje zarówno do teorii prawa naturalnego, jak i teorii utylitarnej, wskazując, że ochrona przyznana prawem autorskim ma na celu zapewnienie podtrzymania rozwoju twórczości w interesie autorów, przemysłu kulturalnego, konsumentów i społeczeństwa jako takiego. Mimo to unijne prawo wtórne koncentruje się na ochronie autorskich praw majątkowych i wyraźnie wyłącza ze swojego zakresu ochronę autorskich praw osobistych. W pkt 19 preambuły Dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym²⁷ wskazano, że autorskie prawa osobiste są wykonywane zgodnie z ustawodawstwem państw członkowskich i postanowieniami Konwencji berneńskiej, Traktatu WIPO o prawie autorskim i Traktatu WIPO o artystycznych wykonaniach i nagraniach. Autorskie prawa osobiste pozostają więc poza zakresem obowiązywania tejże dyrektywy. Postanowienie to jest wzorowane na treści pkt 28 preambuły Dyrektywy 96/9/WE w sprawie ochrony prawnej baz danych²⁸, zgodnie z którym prawa do autorstwa utworu osoby fizycznej, która sporządziła bazę danych, należą do autora i powinny być wykonywane zgodnie z prawem państw członkowskich oraz przepisów Konwencji berneńskiej. Pozostają więc poza zakresem Dyrektywy 96/9/WE. Dyrektywa 2006/116/WE w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych²⁹ w pkt 20 preambuły potwierdza to podejście, stanowiąc, że nie stosuje się jej do autorskich praw osobistych. Dodatkowo zgodnie z art. 9 jej postanowienia pozostają bez uszczerbku dla przepisów państw członkowskich, które regulują autorskie prawa osobiste³⁰.

Harmonizacja przepisów prawa autorskiego w ramach ustanowienia rynku wewnętrznego wyłączyła ze swojego zakresu autorskie prawa osobiste. Wydaje się jednak, że zagadnienie to może podlegać dalszej ewolucji. Na uwagę w tym

---

²⁶ Komunikat Komisji *Follow-up to the Green Paper Working Programme of the Commission in the Field of Copyright and Neighbouring Right*, Bruksela 17.1.1991 r. COM (90) 584 final.

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/29/WE z 22.5.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. L Nr 167 z 22.6.2001 r., s. 10–19, polskie wydanie specjalne: Rozdział 17, Tom 001, s. 230–239).

²⁸ Dyrektywa 96/9/WE z 11.3.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.Urz. L Nr 77 z 27.3.1996 r., s. 20–28, polskie wydanie specjalne: Rozdział 13, Tom 15, s. 459–467).

²⁹ Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. L Nr 372 z 27.12.2006 r., s. 12).

³⁰ Por. też pkt 21 preambuły i art. 9 dyrektywy 93/98/EWG z 29.10.1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. L Nr 290 z 24.11.1993 r., s. 9, polskie wydanie specjalne: Rozdział 17, Tom 001, s. 141–145).

kontekście zasługuje w szczególności Europejski Kodeks Prawa Autorskiego. Jest to niewiążący dokument przygotowany przez naukowców ze środowisk akademickich państw członkowskich UE w ramach prac tzw. Grupy Wittem. Stanowi on zbiór podstawowych, uniwersalnych zasad prawa autorskiego obowiązujących w UE oraz jej państwach członkowskich. Kodeks wskazuje, że w skład praw autorskich przysługujących twórcy, oprócz autorskich praw majątkowych wchodzi również autorskie prawa osobiste, mające charakter niezbywalny. Również w doktrynie prawa unijnego (np. *W. Grosheide*³¹, *J. de Werra*³² oraz *I. Sirvinskaitė*³³) ostatnio coraz częściej zwraca się uwagę na możliwość włączenia tego obszaru w zakres regulacji prawa wtórnego.

3. Teoria własnościowa i teoria monopolu

Teoria własnościowa i teoria monopolu wywodzą się z teorii prawa naturalnego i teorii utylitarnej. Jak wskazuje *E. Traple*³⁴, zgodnie z teorią własnościową prawo autorskie ma charakter bezwzględного prawa wyłącznego, obejmującego wszystkie sposoby korzystania z utworu. Model regulacji prawa autorskiego jest zatem wzorowany na konstrukcji prawa własności. Dostrzega się jednak różnice pomiędzy własnością rzeczy a własnością odnoszącą się do prawa autorskiego. *S. Grzybowski*³⁵ i *F. Zoll*³⁶ zwracają uwagę, że tej ostatniej nadaje się określenia wskazujące na jej szczególny charakter. Zarówno w doktrynie, jak i w aktach normatywnych (m.in. konwencjach międzynarodowych) występują więc określenia „własność literacka i artystyczna”, „własność duchowa”, „własność intelektualna”, w celu wyraźnego podkreślenia jej związku z wytworami intelektu. Własność tę, przez to najsilniej związaną z elementem duchowym twórcy, za *I. Le Chapelierem*³⁷ uznaje się za najbardziej uprawnioną ze wszystkich rodzajów

---

³¹ *W. Grosheide*, Moral Rights, [w:] *E. Derclaye* (red.), Research Handbook on the Future of EU Copyright, Cheltenham 2009, s. 242–267.

³² *J. de Werra*, Moral Rights of Integrity, [w:] *E. Derclaye* (red.), Research Handbook..., *op. cit.*, s. 267–286.

³³ *I. Sirvinskaitė*, Toward Copyright “Europeanification”: European Union Moral Rights, 3 *J. Int’l Media & Ent. L.* 263 2010–2011.

³⁴ *E. Traple*, [w:] *J. Barta* (red.), System Prawa Prywatnego..., *op. cit.*, s. 121.

³⁵ *S. Grzybowski*, [w:] *S. Grzybowski*, *A. Kopff*, *J. Serda*, Zagadnienia..., *op. cit.*, s. 8.

³⁶ *F. Zoll*, Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, PPIA 1925, zeszyt jubileuszowy.

³⁷ *I. Le Chapelier* w swoim raporcie na temat praw autorskich nazwał własność artystyczną własnością „najbardziej świętą, najbardziej prawowitą, najbardziej nienaruszalną i (...) najbardziej osobistą ze wszystkich własności (...)”, *Le Chapelier’s report*, Paris (1791), http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord.php?id=record_f_1791, stan na 21.10.2013 r., tłumaczenie za *L. Górnicki*, Rozwój idei praw autorskich od początków do II wojny światowej, KPP 2006, z. 3, s. 759. Zarówno *J.C. Guinsburg*, [w:] *A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*, *Tulane Law Review*, 64 (5), May 1990, s. 144, jak i *K. Gliściński*, [w:] *Dругие звание Iзаака Le Chapelier*, *Право Культуры*, s. 3 (<http://prawokultury.pl/>), według stanu strony na 21.10.2013 r.) wskazują, że zdanie

własności. Teoria prawa autorskiego jako szczególnego rodzaju prawa własności ukształtowała się za czasów francuskiej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r. oraz francuskiego Dekretu o prawie do przedruku książek z 1793 r. W Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela uznano własność za jedno z praw podstawowych. W Dekrecie zaś po raz pierwszy nazwano wyłączne prawo autora „własnością”³⁸. Własność tę rozumiano jako prawo naturalne³⁹. W teorii własnościowej treść autorskich praw majątkowych kształtowana jest na wzór prawa własności. Twórcy przysługuje wyłączne prawo decydowania o korzystaniu i rozporządzaniu dziełem. Uprawnienia te mogą być ograniczone jedynie w drodze ustawy (np. ograniczenie w postaci znoszenia czynności w ramach instytucji dozwolonego użytku). Prawo autorskie jest więc prawem bezwzględnym, skutecznym *erga omnes*⁴⁰. Z uwagi na możliwość wprowadzenia ograniczeń w wykonywaniu prawa autorskiego, prawo to nie jest jednak prawem absolutnym. Jak własność rzeczy, prawo autorskie ma swoją stronę negatywną i pozytywną. Strona negatywna polega na możliwości wyeliminowania przez uprawnionego wpływu osób trzecich na sferę tegoż prawa, np. przez zakaz rozpowszechniania utworu⁴¹. Strona pozytywna polega natomiast na możliwości korzystania oraz rozporządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi przez uprawnionych z tych praw⁴². Uprawniony z autorskich praw majątkowych może przenieść to prawo na inną osobę, może także pobierać opłaty licencyjne za korzystanie z utworu. Powyższe składa się na monopol prawnoautorski, który w pewnych wypadkach może zderzyć się z innymi dobrami czy zasadami prawnie chronionymi – tak jak innymi prawami podstawowymi lub zasadą swobody przepływu towarów lub zasadą świadczenia usług.

Le Chapeliera zostało przytoczone w wersji niepełnej. Całość wystąpienia *Le Chapeliera* służy *de facto* poparciui teorii utylitarnej, a nie teorii prawa naturalnego.

³⁸ K. Gliściński, [w:] Drugie zdanie Izaaka Le Chapelier, Prawo Kultury, s. 3, <http://prawokultury.pl/>, według stanu strony na 21.10.2013 r.; E. Traple, [w:] J. Barta (red.), System Prawa Prywatnego..., *op. cit.*, s. 121.

³⁹ Ch. Geiger zauważa, że choć pogląd ten był rozpowszechniony do końca lat 80. XX w., obecnie we Francji trwa debata nad tym, czy jednak ustawodawstwo francuskie z zakresu prawa autorskiego doby Wielkiej Rewolucji Francuskiej nie było inspirowane teorią utylitarną – Ch. Geiger, *The influence (past and present) of the Statute of Anne in France*, [w:] L. Bently, U. Suthersanen, P. Torremans (red.), *Global Copyright. Three Hundred Years Since the Statute of Anne, From 1709 to Cyberspace*, s. 130.

⁴⁰ Por. M. Poźniak-Niedzielska, [w:] M. Poźniak-Niedzielska, J. Szczotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne...*, *op. cit.*, s. 44.

⁴¹ M. Czajkowska-Dąbrowska wskazuje na braki teorii własnościowej w przypadku uprawnień prawnoautorskich, które pozbawione są strony negatywnej – M. Czajkowska-Dąbrowska, *Treść (elementy „struktury”) prawa autorskiego a elementy prawa własności*, SI 1994, Nr 21, s. 280 i n.

⁴² Por. J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe*, Warszawa 1994, s. 70–71.

Teoria monopolu, charakterystyczna dla krajów systemu *common law*, wywodzi się z teorii utylitarnej, a więc ze *Statute of Anne* z 1710 r.⁴³. Zgodnie z tą teorią prawo autorskie nie jest prawem własności, a swego rodzaju monopolem przyznanym twórcy z mocy prawa⁴⁴. Oznacza to, że przysługują mu tylko uprawnienia wyraźnie przyznane aktem prawnym. Obszar poza tymi regulacjami nie jest objęty monopolem autorskim. Występują więc oczywiste różnice pomiędzy teorią własnościową, w której twórca posiada bezwzględny monopol, ograniczony jedynie aktem normatywnym, a teorią monopolu, gdzie granice monopolu określa akt normatywny, pozostawiając poza zakresem monopolu wszystko, co nieuregulowane tym aktem. Poza monopolem autorskim pozostaje więc szeroka, kontrolowana społecznie, domena publiczna. Twórcy posiadają bowiem pewne obowiązki wobec społeczeństwa, które powinni wykonywać w celu zachowania właściwej równowagi interesów tych dwóch grup⁴⁵. *T.G. Palmer*⁴⁶ zwraca uwagę, że zapewnienie ochrony interesów społeczeństwa ma też równoważyć niedogodności, które wynikają dla niego z monopolu autorskiego.

Również tak rozumiany monopol autorski zderzać się może z innymi zasadami lub dobrami prawnie chronionymi, w tym w szczególności z zasadą swobody przepływu towarów i świadczenia usług.

II. Pojęcie „własność intelektualna” i „własność przemysłowa i handlowa” w prawie Unii Europejskiej – uwagi terminologiczne

1. Pojęcie „własność intelektualna”

Dla rozważań, których przedmiotem jest wykonywanie praw autorskich i pokrewnych w kontekście regulacji unijnych dotyczących swobodnego przepływu towarów i swobody świadczenia usług, istotne jest określenie miejsca praw autorskich i pokrewnych w systematyce pojęć TFUE. Traktat nie posługuje się bowiem tym pojęciem. Koncepcja własności intelektualnej pochodząca od angielskich filozofów *J. Locke’a* i *W. Warburtona*⁴⁷ oraz prawnika i polityka *I. Le Chapeliera*, w dużym zakresie wykształciła się w czasach Rewolucji francuskiej. Od tego momentu w doktrynie oraz aktach prawa międzynarodowego posługiwano się

---

⁴³ *An Act for the Encouragement of Learning*, 8 Anne c. 19 (1710).

⁴⁴ Por. *E. Traple*, [w:] *J. Barta* (red.), *System Prawa Prywatnego...*, *op. cit.*, s. 125.

⁴⁵ *L. Zemer*, *The Idea of Authorship...*, *op. cit.*, s. 10.

⁴⁶ *T.G. Palmer*, *Are Patents and Copyrights Morally Justified? The Philosophy of Property Rights and Ideal Objects*, 13 *Harv. J.L.&Pub.Pol’y*, 817, 838 (1990), s. 849–850.

⁴⁷ Szerzej na ten temat *S. Grzybowski*, [w:] *J. Barta* (red.), *System Prawa Prywatnego...*, *op. cit.*, s. 4.

pojęciem „własność”, jednocześnie wskazując, że przez pojęcie to nie należy rozumieć „własności przedmiotów materialnych”, ale „własność intelektualną”⁴⁸. Jednym z przykładów najwcześniejszych konwencji międzynarodowych stosujących taką terminologię jest Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z 20.3.1883 r. Konwencja ta rozumie pojęcie „własności przemysłowej” niezwykle szeroko, zaliczając do niej nie tylko wytwory przemysłu i handlu, ale również prawa własności przemysłowej związane z produktami naturalnymi, np. wodami mineralnymi, nasionami, owocami itd.

Jak zwraca uwagę *U. Promińska*⁴⁹, pojęcia „własności intelektualnej”, „własności przemysłowej” czy też generalnie „własności dóbr niematerialnych” są stosowane od dawna w języku prawniczym używanym na potrzeby prawa własności intelektualnej, mimo że mogą budzić „zastrzeżenia na tle pojęć prawa cywilnego, które za własność uznają bezwzględne prawo podmiotowe do rzeczy”. Historycznie pojęcie „własności intelektualnej” w wielu państwach, szczególnie we Francji i w Hiszpanii, kojarzone było w zasadzie z prawami autorskimi i pokrewnymi, w przeciwieństwie do pojęcia „prawa własności przemysłowej”, które zarezerwowane było dla praw z patentów, znaków towarowych i wzorów⁵⁰. Dopiero później przyjęło się stosowanie tego pojęcia w szerszym zakresie, tzn. jako obejmującego również m.in. prawa własności przemysłowej czy *know-how*. Kwestia ta dotychczas nie została jednak ostatecznie rozstrzygnięta na poziomie rozważań doktrynalnych⁵¹.

Na gruncie prawa UE pojęcie „własności intelektualnej” zostało zdefiniowane bardzo późno na potrzeby Dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej⁵². Zgodnie z dyrektywą w skład tego pojęcia wchodzi przynajmniej następujące prawa: prawo autorskie, prawa pokrewne, prawo *sui generis* twórców baz danych, prawa twórcy topografii produktów półprzewodnikowych, prawa ochronne na znak towarowy, prawa ochronne na wzór przemysłowy, prawa z patentu, oznaczenia geograficzne, prawa ochronne na wzór użytkowy, prawa odmian roślin, nazwy handlowe. Pojęciem „własności intelektualnej” posługuje się również Karta Praw

---

⁴⁸ A. Matlak, Ujednolicanie treści prawa autorskiego w ramach Unii Europejskiej, [w:] Zagadnienia prawa własności intelektualnej, ZNUJ 2002, z. 80, s. 105, wraz z piśmiennictwem tam cytowanym.

⁴⁹ U. Promińska, Prawo własności przemysłowej, Warszawa 2005, s. 15.

⁵⁰ Zob. J. Hughes, A Short History of "Intellectual Property" in Relation to Copyright, 33 *Cardozo L. Rev.* 2011–2012, s. 1293–1340.

⁵¹ Por. np. A. Szewc, G. Jyz, Prawo własności przemysłowej, Warszawa 2003, s. 2–4.

⁵² Oświadczenie Komisji dotyczące art. 2 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (2005/295/WE) (Dz.Urz. L Nr 94 z 13.4.2005 r., s. 37).

Podstawowych UE⁵³. Pojęcie „własność intelektualna” z art. 17 ust. 2 Karty⁵⁴, obejmuje nie tylko dzieła literackie i artystyczne, a więc objęte ochroną prawn-autorską, ale również prawa z patentów i znaków towarowych. Można bez wątpienia twierdzić, że są to tylko przykłady praw własności intelektualnej. Trudno bowiem przypuszczać, że w zakres tego pojęcia nie wchodzi np. prawa ochronne na wzory przemysłowe czy też użytkowe, jak również prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne.

O ile w przypadku prawa wtórnego UE można stwierdzić, że pojęcie „własności intelektualnej” ma w zasadzie charakter jednolity, to tezy tej nie można odnieść do aktów prawa międzynarodowego, którymi związana jest UE lub jej państwa członkowskie⁵⁵.

2. Pojęcie „własność przemysłowa i handlowa”

Pojęcie „własność przemysłowa i handlowa” pojawia się w art. 36 TFUE. Artykuł ten stanowi, że „postanowienia art. 34 i 35 TFUE nie stanowią przeszkody w stosowaniu zakazów lub ograniczeń przywózowych, wywózowych lub tranzytowych uzasadnionych względami (...) ochrony własności przemysłowej i handlowej”. Jak można zauważyć, TFUE posługuje się pojęciem „własność przemysłowa i handlowa”, nie definiując go. Brak definicji tegoż pojęcia powodował wiele problemów interpretacyjnych⁵⁶, w szczególności w odniesieniu do praw własności intelektualnej, które nie były chronione we wszystkich państwach członkowskich Unii albo były tam chronione w odmienny sposób⁵⁷. Pojęcie „własność przemysłowa i handlowa” z art. 36 TFUE ma charakter autonomiczny. Przez długi czas trwała dyskusja, czy w jego zakres wchodzi prawa autorskie i pokrewne. Wątpiwości te rozstrzygnął TS w sprawie 55 i 57/80 *Musik-Vertrieb Membran GmbH i K-tel International przeciwko GEMA*⁵⁸, stwierdzając, że pojęcie to rozciąga się na ochronę przyznaną prawem autorskim, w szczególności kiedy

---

⁵³ Również po inkorporacji Karty do Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy z 29.10.2004 r.

⁵⁴ Komentarz do art. 17 Karty Praw Podstawowych, dostępny na stronie http://www.eucharter.org/home.php?page_id=24 (według stanu strony na 3.5.2013 r.).

⁵⁵ Szerzej na ten temat A. Auleytner, Ochrona własności intelektualnej w stosunkach z państwami trzecimi w prawie Unii Europejskiej, [w:] C. Mik, L. Kulaga (red.), Zewnętrzne stosunki gospodarcze Unii Europejskiej, Toruń 2010, s. 372.

⁵⁶ Zob. E. Sedwick, Trademarks and the European Economic Community, *Journal of Contemporary Legal Issues* 12/2001, s. 438.

⁵⁷ Zob. np. w przypadku patentów argumenty obrony w wyroku TS z 30.6.1988 r. w sprawie 35/87 *Thetford Corp. przeciwko Fiamma SPA i innym*, ECR [1988] 03585, która podnosiła, że wynalazek, który nie ma przymiotu nowości, nie wchodzi w zakres pojęcia „prawo własności przemysłowej i handlowej”.

⁵⁸ Wyrok TS z 20.1.1981 r. w połączonych sprawach 55 i 57/80 *Musik-Vertrieb Membran GmbH i K-tel International przeciwko GEMA*, ECR [1981] 147, pkt 9.

prawo to jest wykorzystywane komercyjnie w formie licencji będących w stanie wpłynąć w państwach członkowskich na dystrybucję towarów, których elementem jest chronione dzieło.

Z orzecznictwa Trybunału wynika, że – oprócz praw autorskich i pokrewnych – w zakres pojęcia „własności przemysłowej i handlowej” wchodzi przede wszystkim następujące prawa na dobrach niematerialnych:

- 1) **prawo z patentu** – pierwszym orzeczeniem TS, w którym uznano, że prawo z patentu wchodzi w zakres pojęcia „własność przemysłowa i handlowa”, był wyrok w sprawie 15/74 *Centrafarm BV i Adriaan de Peijper przeciwko Sterling Drug Inc*⁵⁹;
- 2) **prawo ochronne na wzór przemysłowy** – w wyroku w sprawie 144/81 *Keurkoop przeciwko Nancy Kean Gifts*⁶⁰ TS po raz pierwszy orzekł, że wzory przemysłowe wchodzi w zakres ochrony przewidzianej w art. 36 TEWG (obecnie art. 36 TFUE) w takim zakresie, w jakim ich celem jest określenie praw wyłącznych, które charakteryzują własność przemysłową i handlową;
- 3) **prawo ochronne na znak towarowy** – po raz pierwszy, w sposób pośredni, TS potwierdził, że prawo ochronne na znak towarowy wchodzi w zakres pojęcia „własność przemysłowa i handlowa” już w 1966 r. w wyroku w połączonych sprawach 56 i 58/64 *Consten przeciwko Grundig*⁶¹. Ponieważ sprawa ta została rozstrzygnięta przez TS na gruncie przepisów o ochronie konkurencji, TS nie odniósł się jednak w sposób szczegółowy do argumentów przytoczonych przez powodów, którzy twierdzili, że decyzja Komisji była sprzeczna z art. 36 i 222 TEWG (obecnie art. 36 i 345 TFUE) gwarantującymi ochronę własności przemysłowej i handlowej. Mimo to treść orzeczenia nie pozostawia wątpliwości, że TS przez sformułowanie „własność przemysłowa i handlowa” rozumiał również znaki towarowe⁶². Zostało to później potwierdzone przez TS w wyroku 16/74 *Centrafarm przeciwko Winthrop*⁶³ oraz w dalszym orzecznictwie TS;

---

⁵⁹ Pierwszym rozstrzygnięciem dotyczącym styku wykonywania praw z patentu i swobody przepływu towarów był wyr. TS z 31.10.1974 r. w sprawie 15/74 *Centrafarm BV i Adriaan de Peijper przeciwko Sterling Drug Inc.*, ECR [1974] 1147.

⁶⁰ Wyrok TS z 14.9.1982 r. w sprawie 144/81 *Keurkoop przeciwko Nancy Kean Gifts*, ECR [1982] 2853.

⁶¹ Pośrednio wyr. TS z 13.7.1966 r. w połączonych sprawach 56 i 58/64 *Établissements Consten S.A.R.L. i Grundig-Verkaufs-GmbH przeciwko Komisji*, ECR [1966] 429; bezpośrednio wyr. ETS z 31.10.1974 r. w sprawie 16/74 *Centrafarm BV oraz Adriaan de Peijper przeciwko Winthrop BV*, ECR [1974] 1183.

⁶² Por. np. pkt 10 wyr. TS z 31.10.1974 r. w sprawie 16/74 *Centrafarm BV oraz Adriaan de Peijper przeciwko Winthrop BV*, ECR [1974] 1183.

⁶³ Wyrok TS z 31.10.1974 r. w sprawie 16/74 *Centrafarm BV oraz Adriaan de Peijper przeciwko Winthrop BV*, ECR [1974] 1183, pkt 9.

- 4) **wyłączne prawo do odmian roślin** – po raz pierwszy TS zaliczył wyłączne prawo do odmian roślin do własności przemysłowej i handlowej w sprawie 258/78 *L.C. Nungesser KG i Kurt Eisele przeciwko Komisji*⁶⁴. W orzeczeniu tym czytamy m.in., że „cechy charakterystyczne wyłącznego prawa do odmian roślin wpływające ze szczególnej natury procedury reprodukcji nasion nie są tak szczególne, by wymagać, w odniesieniu do zasad konkurencji, innego traktowania niż pozostałe prawa własności przemysłowej i handlowej. Taki wniosek nie powinien jednak naruszać konieczności rozważenia, dla celów związanych z ochroną konkurencji, specyficznej natury towarów, które składają się na specyficzny przedmiot praw do odmian roślin”⁶⁵;
- 5) **prawo z rejestracji na oznaczenie geograficzne** – chronione wskazanie pochodzenia geograficznego (*indications géographiques protégées* – IGP)⁶⁶ oraz chroniona nazwa miejsca pochodzenia (*appellation d'origine protégées* – AOP)⁶⁷, pod warunkiem że nazwy takie nie stały się nazwami rodzajowymi w kraju pochodzenia, zostały przez TS uznane za prawa własności przemysłowej i handlowej w rozumieniu art. 36 Traktatu;
- 6) **prawo do firmy** – po raz pierwszy w tej sprawie TS wypowiedział się w orzeczeniu 119/75 *Terrapin przeciwko Terranova*⁶⁸. W wyroku tym TS uznał za zgodne z zasadą swobodnego przepływu towarów powoływanie się przez przedsiębiorstwo na prawo ochronne ze znaku towarowego i prawo do firmy w celu sprzeciwienia się importowi towarów pochodzących od podmiotu trzeciego z innego państwa członkowskiego, opatrzonych znakiem towarowym i sprzedawanych pod firmą powodującą konfuzję z jego znakiem towarowym i firmą.

Z zakresu definicji pojęcia „prawo własności przemysłowej i handlowej” w rozumieniu art. 36 TFUE wyłączone jest prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁶⁹.

---

⁶⁴ Wyrok TS z 8.6.1982 r. w sprawie 258/78 *L.C. Nungesser KG i Kurt Eisele przeciwko Komisji*, ECR [1982] 2015.

⁶⁵ Pkt 43 orzeczenia.

⁶⁶ Wyrok TS z 10.11.1992 r. w sprawie C-3/91 *Exportur SA przeciwko LOR SA i Confiserie du Tech SA.*, ECR [1992] I-5529, pkt 37.

⁶⁷ Wyrok TS z 10.11.1992 r. w sprawie C-3/91 *Exportur SA przeciwko LOR SA i Confiserie du Tech SA.*, ECR [1992] I-5529, pkt 37 oraz wyr. TS z 9.6.1992 r. w sprawie C-47/90 *Établissements Delhaize frères i Compagnie Le Lion SA przeciwko Promalvin SA i AGE Bodegas Unidas SA*, ECR [1992] I-3669, pkt 16.

⁶⁸ Wyrok TS z 22.6.1976 r. w sprawie 119/75 *Société Terrapin (Overseas) Ltd. przeciwko Société Terranova Industrie CA Kapferer & Co.*, ECR [1976] 1039, pkt 8.

⁶⁹ Wyrok TS z 17.6.1981 r. w sprawie 113/80 *Komisja przeciwko Irlandii*, ECR [1981] 01625, pkt 27. Szerzej na ten temat zob. np. R. Skubisz, [w:] A. Wróbel (red.), Traktat o Funkcjonowaniu..., *op. cit.*, s. 635.

Obecnie ochrona przeważającej większości ze wskazanych wyżej praw własności niematerialnej regulowana jest w aktach prawa wtórnego⁷⁰, dlatego przynależność każdego z tych praw do zakresu pojęcia „własność przemysłowa i handlowa” nie budzi większych wątpliwości. Nie jest również kwestionowana opinia, że przytoczone w orzecznictwie TS przykłady praw na dobrach niematerialnych wchodzących w zakres pojęcia „własność przemysłowa i handlowa” nie są wyczerpujące. Podzielam pogląd *P. Oliviera*⁷¹, zgodnie z którym nic nie stoi na przeszkodzie, by w razie powstania nowych praw na dobrach niematerialnych na poziomie krajowym również one były uznane za spełniające przesłanki pojęcia z art. 36 TFUE. Wydaje się też, że pomimo stosunkowo późnego uchwalenia regulacji na ten temat, w skład pojęcia „własność przemysłowa i handlowa” wchodzi również wspólnotowy znak towarowy oraz wzór wspólnotowy, choć przepisy art. 36 TFUE, z uwagi na wspólnotowy charakter tych praw własności, miałyby do nich bardzo ograniczone zastosowanie.

W swoim orzecznictwie odnoszącym się do praw na dobrach niematerialnych, o których mowa w art. 36 TFUE, TS najczęściej posługuje się pojęciem „własność przemysłowa i handlowa”. Czasami używa również pojęć „własność intelektualna” lub „własność przemysłowa”. Lektura orzeczeń w tym zakresie pozwala przypuszczać, że TS stosuje te pojęcia zamiennie, nie przypisując im odmiennych znaczeń. *H.C. Jehoram* i *B. Smulders*⁷² zwracają uwagę np. na wyrok w sprawie 262/81 *Coditel*⁷³, gdzie TS posługuje się pojęciem „własność intelektualna”, gdy cytuje postanowienie art. 36 TEWG (obecnie 36 TFUE), tym samym zastępując traktatowe sformułowanie „własność przemysłowa i handlowa” pojęciem „własność intelektualna”⁷⁴. Podobnie w nowszym orzecznictwie, np. w wyroku w sprawie C-421/04 *Matratzen*⁷⁵, TS zamiennie posługuje się pojęciem „własność intelektualna” i „własność przemysłowa i handlowa”. Natomiast

---

⁷⁰ Np. dyrektywa 98/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.10.1998 r. w sprawie prawnej ochrony wzorów (Dz.Urz. L Nr 289 z 28.10.1998 r., s. 28–35, polskie wydanie specjalne: Rozdział 13, Tom 21, s. 120–125) lub dyrektywa 2008/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22.10.2008 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.Urz. L Nr 299 z 8.11.2008 r., s. 25–33).

⁷¹ Por. *P. Olivier*, *Free Movement of Goods in the European Community under Articles 30 to 36 of the Rome Treaty*, Sweet and Maxwell, London 1996, pkt 8.120.

⁷² *H.C. Jehoram* i *B. Smulders*, *The Law of the European Community and Copyright*, in *International Copyright Law and Practice*, Melville B. Nimmer & Paul Edward Geller, 1996 s. EC-16, [w:] *M. Morano*, *Legislating in the Face of New Technology: Copyright Laws for the Digital Age*, *Fordham Int'l L.J.* 20/1997, s. 1397.

⁷³ Wyrok TS z 6.10.1982 r. w sprawie 262/81 *Coditel przeciwko Cine Vog Films*, ECR [1982] 3381 (Coditel II), pkt 13.

⁷⁴ Pkt 15 orzeczenia.

⁷⁵ Wyrok TS z 2.3.2006 r. w sprawie C-421/04 *Matratzen Concorde AG przeciwko Hukla Germany SA*, ECR 2006, I-02303, pkt 28.

w orzeczeniu 16/74 *Centrafarm przeciwko Winthrop*, TS w odniesieniu do znaków towarowych zamiennie używa pojęcia „prawo własności przemysłowej i handlowej” bądź „prawo własności przemysłowej”⁷⁶. Warto jednak zauważyć, że TS częściej posługuje się pojęciem „własność intelektualna” w odniesieniu do utworów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi niż w odniesieniu do innych przejawów własności intelektualnej⁷⁷.

W niniejszej pracy używam zamiennie pojęcia „własność intelektualna” i „własność przemysłowa i handlowa”.

III. Terytorialny charakter praw autorskich i pokrewnych

Prawa autorskie i pokrewne, tak jak pozostałe prawa własności przemysłowej i handlowej, mają charakter terytorialny. Taki charakter tych praw wywodzi się jeszcze z historii prawa własności intelektualnej, gdy pierwsze prawa własności przemysłowej – głównie patenty nadawane przez panującego – miały znaczenie wyłącznie na terytorium podległym władzy takiej osoby⁷⁸. Zasada terytorializmu praw autorskich i pokrewnych została wyrażona w art. 5 ust. 2 Konwencji berneńskiej, który stanowi, że: „Korzystanie z tych praw [do dzieł] i ich wykonywanie nie wymaga spełnienia żadnych formalności; korzystanie i wykonywanie tych praw nie jest uzależnione od istnienia ochrony w państwie pochodzenia dzieła. A zatem, poza postanowieniami niniejszej konwencji, zakres ochrony, jak też środki jej dochodzenia, zapewnione autorowi w celu ochrony jego praw, są normowane wyłącznie przez ustawodawstwo państwa, w którym żąda się ochrony”.

Terytorialny charakter praw autorskich i pokrewnych przejawia się w tym, że w razie wykonywania ich poza granicami kraju podlegają one ustawodawstwu państwa, w którym są wykonywane. Natomiast ustawodawstwo zagraniczne nie ma zastosowania w razie wykonywania ich w kraju, w którym dochodzi się ochrony⁷⁹. Aby korzystać z przedmiotu prawa autorskiego lub pokrewnego na obszarze szerszym niż obszar jednego państwa, niezbędne jest uzyskanie licencji na każdy dodatkowy obszar. Z uwagi na to, że prawa te zazwyczaj wykonywane są w imieniu uprawnionych przez organizacje zbiorowego zarządzania, których

---

⁷⁶ Wyrok TS z 31.10.1974 r. w sprawie 16/74 *Centrafarm BV oraz Adriaan de Peijper przeciwko Winthrop BV*, ECR [1974] 1183, por. pkt 8 i 9.

⁷⁷ Zob. np. wyrok TS z 28.4.1998 r. w sprawie C-200/96 *Metronome Musik GmbH przeciwko Musik Point Hocamp GmbH*, ECR [1998] I-1953, pkt 26.

⁷⁸ Tak np. P. Goldstein, B. Hugenholtz, *International Copyright...*, op. cit., s. 95 z piśmiennictwem tam cytowanym. Odmienne S. Grzybowski, [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, *Zagadnienia...*, op. cit., s. 52.

⁷⁹ J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiąkowski, R. Markiewicz, E. Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Kraków 2005, s. 144–145.